

Hélène-Antoinette-Marie de Nervo de Montgeroult (1764 - 1836)

Les sonates de la distingida pianista, compositora i professora Hélène de Montgeroult representen una important contribució al ric repertori pianístic francès del període Clàssic tardà i del primer romàntic. Va influir en el desenvolupament de l'estil expressiu cantabile del segle XIX, no només com a intèrpret i compositora, sinó també com a autora d'un cèlebre mètode de piano.

Hélène Antoinette Marie de Nervo, nascuda a Lió el 2 de març de 1764, va començar els seus estudis musicals a París amb Nicolas-Joseph Hüllmandel, continuant amb Muzio Clementi i potser amb Jan Ladislav Dussek. El 1784, es va casar amb André-Marie Gaultier, marquès de Montgeroult; ella tenia 20 anys, ell 48. Participava en reunions musicals programades regularment a les cases d'amants de la música rics, on interpretava música amb aficionats i músics professionals de renom internacional, francesos i estrangers. La pintora Élisabeth Vigée-Le Brun va recordar haver-la escoltat durant el seu matrimoni: "va fer parlar les tecles". El 1788 o 1789 Montgeroult assistia a sessions musicals setmanals organitzades per Madame de la Tour du Pin. Les finals d'òpera italiana eren un gènere preferit d'aquest saló; el violinista Giovanni Battista Viotti va ser concertino. Montgeroult i Viotti també van realitzar notables improvisacions de piano i violí, segons un informe sovint citat, i ella va transcriure tres dels seus concerts per a violí i per a piano sol. Molts compositors, entre ells Julie Candeille i Dussek, li van dedicar obres. En definitiva, a través de la xarxa influent de l'elit musical i social, les seves habilitats excepcionals es van donar a conèixer àmpliament.

La revolució va destruir gran part d'aquest món. El 1793, Hélène de Montgeroult i el seu marit van abandonar França amb una delegació que buscava suport a l'estranger per salvar la reina de la guillotina. Va ser empresonat a Màntua pels invasors austríacs i allà va morir. Hélène va tornar a París on va estar en perill mortal durant el Terror com a aristòcrata i emigrada deslleial. La seva vida la va salvar el 1794, davant del "Comité de salut publica" el fundador de l'Institut National de Musique (més tard Conservatori de París) Bernard Sarrette, que va convèncer el Tribunal Revolucionari que ella era indispensable per a l'escola com una de les més grans pianistes de França.

Al final del Terror el 1795, quan començava la recuperació i la reconstrucció, el Conservatori va publicar les seves tres sonates, Op. 1, i la va contractar com una de les professores de première classe que gaudia del més alt estatus i millor salari. També el 1795 va donar a llum el seu fill, Charles-Aimé. El 1797 es va casar amb el seu pare, Charles-Hyacinte His; es van divorciar el 1802. En realitat, el Conservatori no va obrir fins a l'octubre de 1796, i només 15 mesos després, el gener de 1798, va dimitir, potser perquè estava incòmoda amb els objectius musicals populistes dels fundadors del Conservatori.

Va continuar ensenyant de manera privada i component. Va publicar dos volums més de tres sonates cadascun -l'Opus 2 va aparèixer per primera vegada el 1800 i l'Opus 5 entre 1804 i 1807. També va publicar una Pièce pour piano, una Fantaisie i sis Nocturns .per a veu i piano.

Com altres dones músiques de la seva època, la seva casa era el seu lloc d'actuació i ensenyament; Sens dubte, va guanyar molt més del que hauria pagat el Conservatori. Va comprar un piano de cua Érard el 1802 i tenia instruments de corda a mà per a la interpretació de conjunt. Va convidar un selecte grup de músics i amants de la música que entenien i apreciaven un estil refinat i d'inspiració musical amb una profunditat d'expressió que sovint mancava als concerts populars. Una invitació a les seves tertúlies de dilluns -les lundis- era molt apreciada.

El 1810 estava treballant en el seu cèlebre mètode de piano, el «Cours complet pour l'enseignement du forte piano, conduisant progression des premiers éléments aux plus grandes difficultés» en tres volums (' Cours complet per a l'ensenyament del piano fort, dirigint progressivament des dels primers elements

a les majors dificultats'); va ser acabat el 1814 i publicat el 1820. Aquí se centra en les digitacions, les posicions de les mans i altres tècniques que produeixen un cantabile sostingut o un so de cant semblant al de la veu o d'un instrument de corda. Va escriure 972 exercicis per al volum 1 i, per als volums 2 i 3, 114 estudis i diverses altres peces per il·lustrar els seus comentaris sobre la tècnica del piano, l'estil musical i el bon gust. Aquestes peces no són només peces pedagògiques sinó que han entrat al repertori de concerts. Algunes fonts esmenten que, potser fins al 1819, va estudiar amb Anton Reicha, un compositor i teòric musical conegut per les seves idees avançades sobre l'harmonia i el ritme, però sembla que no va compondre més música.

El 1820, Hélène de Montgeroult es va casar amb Edouard Dunod, comte de Charnage, gairebé 20 anys més jove que ella, que va morir en un accident el 1826. Va començar a patir problemes de salut i es va traslladar a Itàlia amb el seu fill el 1834. Va morir a Florència el 20 de maig de 1836.

La música de la marquesa té una estructura clàssica vienesa, però canta (fa melodia) d'una manera especial. Té el romanticisme que també s'atribueix després, a Beethoven, o en literatura a Jean-Jacques Rousseau. Aquesta música canta. Hélène de Montgeroult ho escriu a la introducció al seu mètode per a piano: "com fer cantar, com donar la il·lusió de cantar, a aquest instrument tan reticent a fer-ho".

Deborah Hayes i Nicolas Horvath

(Comentaris al disc de Nicolas Horvath on interpreta sonates de la Hélène de Montgeroult)